

A17834 - Åpen

Rapport

Marin ingrediensindustri 2007-2009

Økonomi og struktur

Forfatter(e)

Roger Richardsen

Trude Olåfsen

Rapport

Marin ingrediensindustri 2007-2009

Økonomi og struktur

EMNEORD:
Ingrediensindustri
Restråstoff
Lønnsomhet

VERSJON
Versjonsnummer

DATO
2011-02-14

FORFATTER(E)
Roger Richardsen
Trude Olåfsen

OPPDRAKSGIVER(E)
SINTEF Fiskeri – og havbruk AS

OPPDRAKSGIVERS REF.
Intern

PROSJEKTNR
860200.01

ANTALL SIDER OG VEDLEGG:
9+3 vedlegg

SAMMENDRAG

Overskrift sammendrag

Den marine ingrediensindustrien i Norge er i ferd med å vokse seg stor. Vi snakker om ca. 50 bedrifter som i 2009 omsatte for 4,2 milliarder kroner.

I alt er det investert mellom 15-20 milliarder kroner for å komme dit man er i dag. Men fortsatt er mange bedrifter i oppstartfasen. De største 20 % av bedriftene står for hele 86 % av omsetningen.

Bedriftene som driver med ulike omega-3 - produkter basert på marine oljer dominerer bransjen. Disse utgjør hele 77 % av bransjens omsetning, og har hatt en omsetningsvekst i perioden 2007-2009 på hele 64 %. Samlet bransje har vokst med 39 % i samme periode.

Bransjen som helhet har tilfredsstillende inntjening, med gjennomsnittlig driftsmargin på 9 % for de tre siste år. Bedriftene innen "omega-3", hvor en finner de noen av største og mest utviklede firmaer har god inntjening med en gjennomsnittlig driftsmargin på 19 %

UTARBEIDET AV
Roger Richardsen

SIGNATUR

KONTROLLERT AV
Trude Olåfsen

SIGNATUR

GODKJENT AV
Ulf Winther

SIGNATUR

RAPPORTNR
A17834

ISBN
978-82-14-05114-8

GRADERING
Åpen

GRADERING DENNE SIDE
Åpen

Historikk

VERSJON	DATO	VERSJONSBEKRIVELSE
3	2011-02-14	[Tekst]

Innholdsfortegnelse

1	En ny næring vokser frem	4
1.1	Utvalg, definisjoner og datagrunnlag.....	4
2	Marine oljer til helsekost dominerer bransjen	5
3	Milliardomsetning	6
4	Sterk vekst – men varierende lønnsomhet	7
5	Heftige investeringer	8
6	Stor spredning i størrelse	8
A.1	Bedriftsutvalg – Marine oljer.....	10
A.2	Bedriftsutvalg – Marine proteiner, proteinkonsentrat, ensilasje.....	10
A.3	Bedriftsutvalg - Biokjemikalier.....	11
A.4	Krillselskaper.....	11

BILAG/VEDLEGG

[Skriv inn ønsket bilag/vedlegg]

Norsk marin ingrediensindustri – fra dyrefôr til medisin

1 En ny næring vokser frem

”Marin bioteknologi” har i mange år har vært ord og begrep med nasjonal forventning og mye omtale. Hittil har mye av innsatsen vært forskningsbasert, men de industrielle fyrtårnene har manglet. I Tromsø etablerte professor Jan Raa selskapet Biotec på slutten av 70-tallet, som lenge var en enslig svale i å forsøke seg i det internasjonale markedet med produkter og prosesser basert på kompetanse om marine enzymer. Etter hvert kom flere til, men da i vesentlig grad basert på produksjon av spesialprodukter fra marint restråstoff. De siste årene har det imidlertid vokst fram flere bedrifter som i hovedsak baserer seg på importerte oljer som råstoff. Særlig det faktum at ”omega 3” fra marine oljer har utviklet seg til et raskt voksende globalt helsekostmarked har medført at vi i Norge nå har fått en relativt betydelig industriaktivitet basert på rensing, raffinering og foredling av marine oljer til humant konsum. Samtidig begynner mange års fokus på ivaretagelse av restråstoff å bære frukter i form av nyetableringer av industri som produserer spesialprodukter til ”pet food”, helsekost, ”functional food” (hovedsaklig oljer), ekstrakter for tilsetning i næringsmidler, kosmetikk og biomedisinsk anvendelse.

I dag beskrives den nye næringen ofte som den marine ingrediensindustrien. I tillegg til å utvikle omega 3 produkter, foregår det et spennende forsknings- og utviklingsarbeid innen en rekke felt hvor både proteiner og andre biokjemikalier basert på restråstoff kan gi grunnlag for ny næringsvirksomhet. Marin bioteknologi er i denne sammenheng et verktøy for å videreutvikle den marine ingrediensindustrien. Deler av marin ingrediensindustri har allerede tatt i bruk bioteknologiske metoder (eksempelvis enzymteknologi), og denne utviklingen forventes å fortsette. Marin bioteknologi lanseres også som et nasjonalt satsingsområde fra myndighetenes side.

SINTEF Fiskeri og havbruk arbeider med en rekke forskningsprosjekter i tilknytning til marin ingrediensindustri, og ønsker derfor å gi en kvantitativ oversikt over det som etter hvert er blitt en ny kommersiell gren av marin næringsutvikling, og som fortsatt har et stort utviklingspotensial. Hittil har det vært særlig fokus på etablering av forskningsplattformer for marin bioteknologi, men uten at man også lykkes med industrialisering vil satsingen etter hvert tape interesse og verdi for videre satsing. SINTEF Fiskeri og havbruk planlegger derfor å etablere en løpende og årlig oversikt over det som kan kalles en ”ny marin ingrediensindustri” der bioteknologiske metoder er viktige faglige forutsetninger.

1.1 Utvalg, definisjoner og datagrunnlag

I foreliggende artikkel gis et sammendrag av omsetningsutvikling, inntjening og balansetall i perioden 2007 – 2009 for utvalgte bedrifter som per i dag kan defineres som marin ingrediensindustri. Dataene er innhentet fra åpne kilder basert på selskapenes regnskapsdata. I enkelte tilfeller er det innhentet informasjon ved direkte kontakt til bedriftene.

Utvalget av firma som inngår i datagrunnlaget er gjort på basis av egen oversikt over etablert industri som har prosessering og kommersiell aktivitet på basis av marint restråstoff eller driver innen marin bioteknologi.

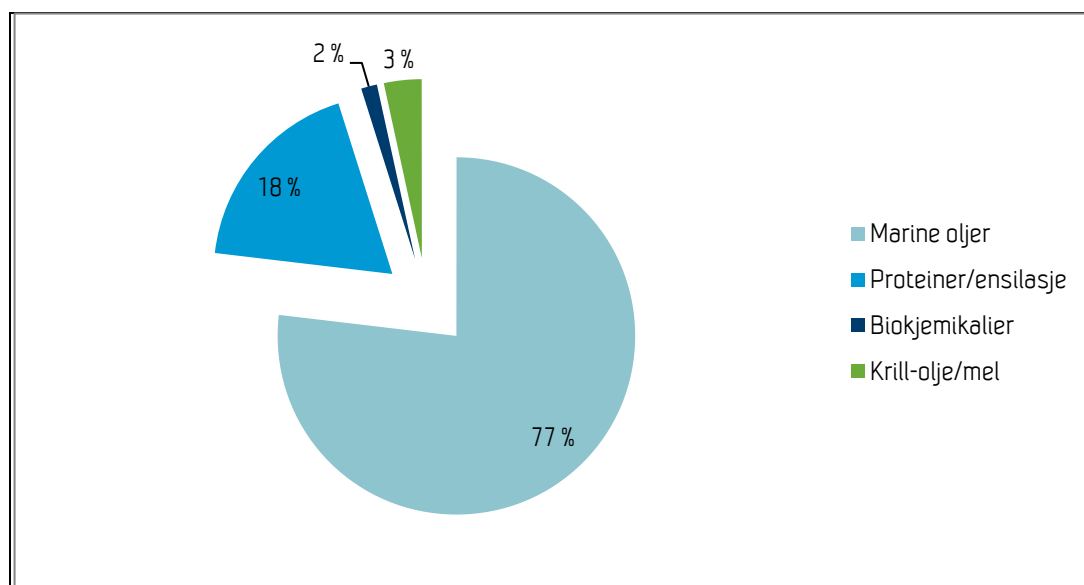
”Sildemelindustrien” og produksjon av fiskefôr inngår ikke i datagrunnlaget. Heller ikke rene handelsbedrifter, eksempelvis grossister eller distributører av helsekost uten egen produksjon, inngår i datasettet. Bioteknologi-bedrifter uten marin tilknytning er også utelatt.

I undersøkelsen har vi valgt å ta med krillolje /mel som i utgangspunktet er fangstbasert, men hvor fartøyene i seg selv er fabrikkskip med ny prosesseteknologi og hvor markedet for produktene i hovedsak er rettet mot fôr, internasjonal helsekost eller ingrediensindustri.

Industriell bioteknologi defineres av den europeiske teknologiplattformen SusChem (www.suschem.org) som: *Moderne bruk og anvendelse av bioteknologi for bærekraftig produksjon av kjemikalier, materialer og drivstoff. Industriell bioteknologi benytter enzymer og mikroorganismer for å lage produkter innen produktområder som fin- og bulk kjemikalier, farmasøytika, mat og fôr, papir og foredling, tekstiler, energi, materialer og polymere.*

RUBIN har i mange år utarbeidet kvalitative og kvantitative analyser som gir et godt grunnlag for å vurdere utviklingen innenfor restråstoff generelt og ingrediensindustrien spesielt. RUBINs arbeid danner et bakteppe for denne typen analyser og de har også gitt direkte innspill til arbeidet.

2 Marine oljer til helsekost dominerer bransjen

Figur 1 Andel av omsetning i 2009 fordelt på hovedkategorier

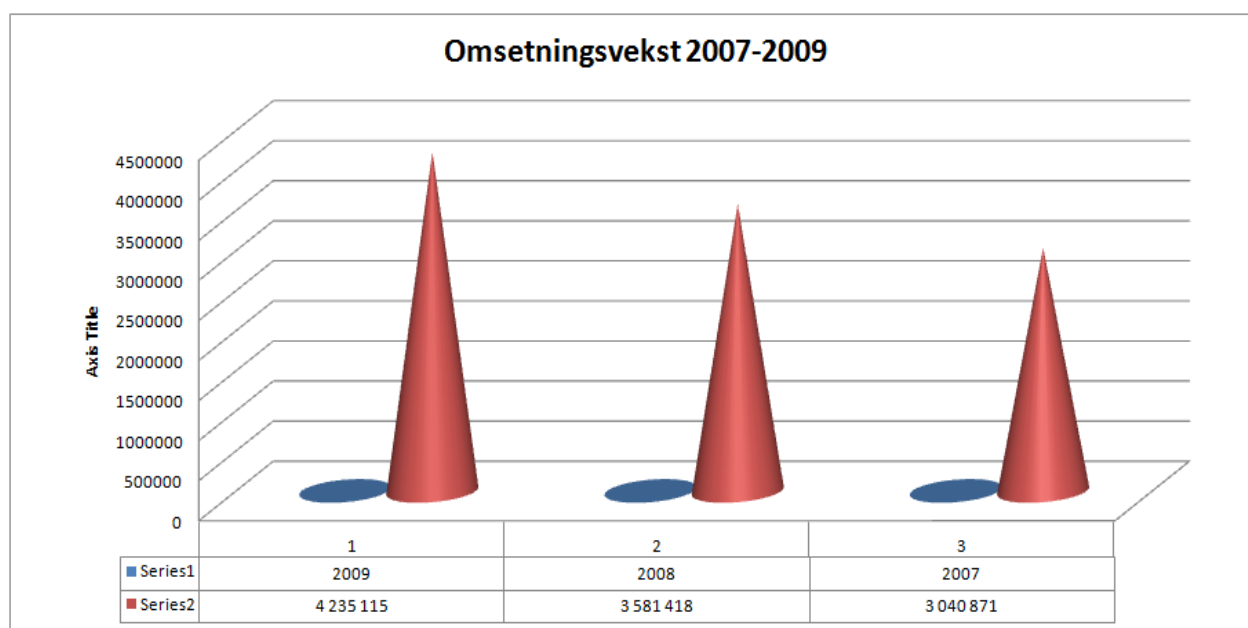
Bedriftene i undersøkelsen er gruppert etter hovedproduktet de leverer. Mange av bedriftene produserer flere produkter, eksempelvis både en olje og en proteinfraksjon, men de fleste bedriftene profilerer seg innenfor en av produktgruppene. Bedriftene som har hovedfokus på marine oljer dominerer bransjen og 77% av bransjens omsetning i 2009 kommer fra bedrifter som produserer, renser, raffinerer eller videreforedler marine oljer til human helsekost (se figur 1). Ca 18% av omsetningen kommer fra prosessering av restråstoff til ensilasje, inndamping til mel og hydrolysert protein og produksjon av biokjemikalier (inklusive enzymer) og krillprodukter representerer kun 5% av omsetningen.

Mange av selskapene som produserer omega 3 produktene baserer seg på importerte oljer, men viser en stigende interesse i å ta i bruk norsk restråstoff. Av norsk restråstoff er det da særlig aktuelt å utnytte olje fra pelagisk avskjær, samt restråstoff fra lakse- og ørretproduksjon. De siste årene har en del selskaper begynt å produsere en fersk lakseolje av slo og avskjær, men foreløpig har denne oljen stort sett gått inn i fôrmarkedet eller petfood markedet. I 2010 var det en større økning i mengde restråstoff som går til produksjon av ferske oljer enn mengde restråstoff som går til ensilasjeprodukter.

Restråstoffmengden fra laks- og ørretoppdrett og pelagisk sektor er stadig økende og så godt som alt utnyttes. RUBINs varestrømanalyse viser at i 2009 oppstod det i underkant av 250 000 tonn restråstoff fra laks- og ørretoppdrett og 290 000 tonn fra pelagisk sektor. Dette er store mengder og det er forventet en ytterligere økning i 2010.

Lever fra hvitfisk bidrar fortsatt betydelig inn i produksjonen av omega-3 produkter.

3 Milliardomsetning

Figur 2: Brutto omsetning for norsk ingrediensindustri 2007 - 2009

Marin ingrediensindustri i Norge har nådd betydelige omsetningsnivå. I 2009 omsatte bransjen samlet for over 4,2 Milliarder kroner. I 2007 var omsetningen på 3 milliarder kroner, så økningen på tre år har altså vært på hele 1,2 milliarder kroner.

Innen ”omega 3” produksjon har de fleste store bedriftene produksjon basert på importert råstoff. Mye av råvarene kommer fra Peru og Chile, og skyldes både at disse er de største leverandørlandene av marine oljer, men også at oljen fra anjovisfiskeriene utenfor Peru og Chile har et høyere innhold av EPA og DHA fettsyrer enn tilsvarende råvarer fra nord-atlantisk mel- og oljeindustri.

De bedrifter som kun jobber på basis av norsk restråstoff hadde en omsetning i 2009 på **1,6 milliarder** kroner. Imidlertid har de hatt en omsetningsvekst på **50 %** fra 2007 – 2009. Dette er en høyere vekst enn om en måler alle bedriftene som jobber innenfor bioingrediensområdet.

4 Sterk vekst – men varierende lønnsomhet

	Omsetning			Omsetnings- vekst	Driftresultat			Driftsmargin
	2009	2008	2007	2007-2009	2009	2008	2007	2007-2009
SUM marine oljer	3 257 771	2 726 756	1 988 165	64 %	571 992	567 689	375 906	19 %
SUM proteiner/mel og ensilasje	772 865	671 591	575 236	34 %	45 895	31 155	46 408	6 %
SUM marine enzymer/ biokjemikalier	59 479	78 071	74 470	-20 %	-9 693	-41 906	-14 509	-31 %
SUM krillolje/mel	145 000	105 000	403 000	-64 %	-252 475	-190 443	-151 444	-91 %
SUM TOTAL	4 235 115	3 581 418	3 040 871	39 %	355 719	366 495	256 361	9 %

Tabell 1: Omsetning og driftsresultat for marin ingrediensindustri

Av tabellen ser vi at det er bedrifter i kategorien marine oljer som har hatt størst vekst de 3 siste årene, hele 64 %. Samlet sett har det også vært en god vekst med 39 % i omsetningsøkning. Dette skyldes at omega3-bedriftene har hatt en god utvikling, hvor Pronova Biopharma som den ledende innen området, alene omsatte for 1,7 MRD i 2009, en vekst på hele 76 % fra 2007.

Det er interessant å registrere at industrien som produserer ”omega-3” til helsekostmarkedet har vokst seg mye større enn tilgangen på norsk råstoff skulle tilsi. Summen av de 4- 5 største selskap på området har etter hvert *en markert posisjon globalt*. Det betyr at det i Norge er etablert en globalt konkurransedyktig industri på området hvor det faktisk importeres råstoff og halvfabrikata til foredling her i landet.

Bedriftene som operer innen spesialfeltet marine enzymer har samlet hatt en negativ utvikling. Det samme gjelder kategorien krillolje. Begge gruppene preges av få bedrifter hvor enkeltbedrifter får stor innvirkning på gjennomsnittet.

Lønnsomheten, målt som gjennomsnittlig driftsresultat for perioden, har ikke holdt tritt med veksttakten. Bare gruppen innen marine oljer kan sies å ha tilfredsstillende lønnsomhet i treårsperioden. Siden denne gruppen dominerer omsetningsmessig får industrien totalt en tilfredsstillende driftsmargin på 9%. Særlig ser vi at den nye satsingen på fangst av krill, og enorme utviklingskostnader for prosess- og markedsutvikling av krillolje, har medført betydelige negative resultat hittil .

Flere av bedriftene innen kategorien marine enzymer og biokjemikalier er i en utviklingsfase, og de økonomiske resultatene preges av det. Den eneste konkurransen vi har registrert i den undersøkte periode var en bedrift som prøvde seg innen marine biokjemikalier.

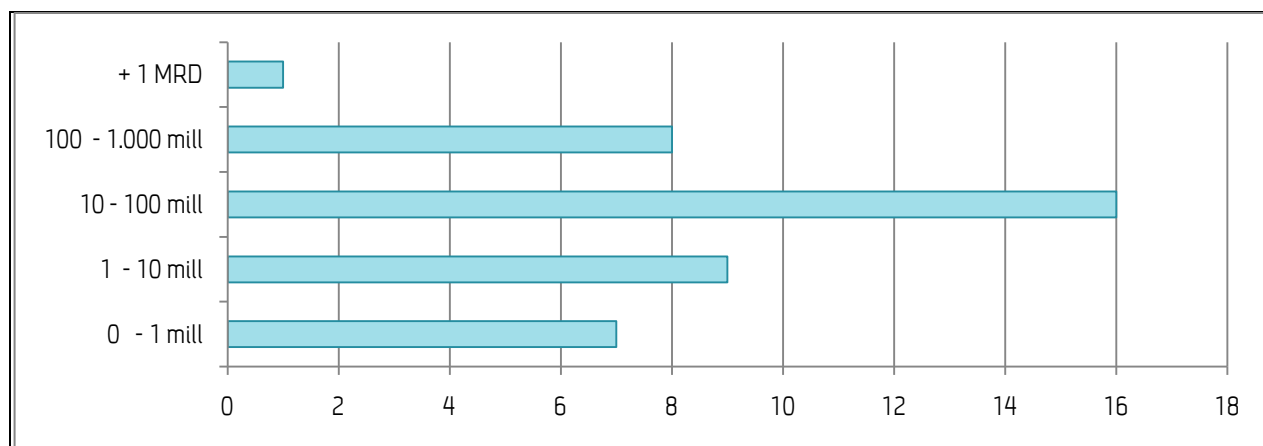
5 Heftige investeringer

For å komme dit industrien er nå er det foretatt betydelige investeringer i bygningsmasse, prosessutstyr og kompetanseutvikling. Med utgangspunkt i at industrien samlet har en bokført kapital per utgangen av 2009 på 10,2 milliarder kroner regner vi med at de siste 5-10 år er investert over 15 milliarder kroner for å bygge opp næringen. Hvor stor andel av dette som er privat og hvor mye det offentlige har bidratt til har vi ikke oversikt over. Men egenkapitalen i bransjen var på 3 milliarder kroner i 2009, som viser at det er satset betydelige private midler for å få dette til. Egenkapitalandelen er på ca 30%, hvilket er relativt normal egenkapitalandel for norsk industri generelt, og innebærer en relativt sunn finansieringsstatus.

Tabell 2: Beholdningsverdier og egenkapital for norsk marin ingrediensindustri 2009

		2009
Sum balanse	Mrd NOK	10,2
Sum egenkapital	Mrd NOK	3,0
Egenkapitalandel		29,4 %

6 Stor spredning i størrelse

I figuren ovenfor er datterselskap utelatt, slik at antall produksjonsselskaper er større enn sum antall bedrifter registrert her

Figur 3: Antall bedrifter rangert etter omsetning 2009

Vi registrerer at 16 bedrifter kan kategoriseres som oppstartsbedrifter, med omsetning under 10 mill kroner. Like mange bedrifter (16 stk) er kommet godt i gang, dvs. med omsetning fra 10 -100 mill. kroner. 9 firma må kategoriseres som store bedrifter med omsetning over fra 100 millioner opp til den største som omsetter for hele 1,7 milliarder i 2009.

Disse største 20 % av populasjonen står for hele 86% av total omsetning i 2009.

Samlet består norsk marin ingrediensindustri av omlag 50 bedriftsenheter. I tillegg kommer noen få FoU-bedrifter og rene handelsselskaper uten produksjon som ikke er tatt med her. Industrien har fått et omfang av betydning som en ny kompetansebasert næring. Fortsatt er det betydelig utviklingspotensial, ikke minst ved større utvikling av proteinbaserte produkter som i dag er relativt lite utnyttet. Til det trengs tilgang til ”tålmodig” kapital og fortsatt trykk på forsknings –og utviklingsarbeid som kan støtte opp om kommersialisering og industrialisering av forskningsresultater. Ikke minst er det behov for et ytterligere høyt fokus på markedets behov og et sterkere markedsorientert fokus i næringen.

A.1 Bedriftsutvalg – Marine oljer

Marine oljer

Pronova Biopharma Norge AS
EPAX AS
Denomega Nutritional Oils AS
Marine Harvest Ingredients AS
Omegatri AS
Napro Pharma AS
Nordlaks Produkter AS
Nutrimar AS
Berg Lipidtech AS
G.C. Rieber Oils AS
Maritex AS
Calanus AS
CLAR AS
OliVita AS
Probio ASA (konsern)
Eximo AS
Aker Biomarine ASA
Fjordlaks Aqua AS
Polargodt AS
Hydral AS
Vital Seafood AS

A.2 Bedriftsutvalg – Marine proteiner, proteinkonsentrat, ensilasje

Marine proteiner, ensilasje/proteinkonsentrat

Marine Bioproducts AS (produsere også olje)
 Biomega AS
Rieber & Søn ASA
Seagarden ASA (overtok Rieber & Søn i 2009)
 Seagarden AS
 Arctic Health Products AS
 Atlantic Ingredients AS (50%)
 Chitinor AS
AkvaRen AS
Hordafør AS
 Aquarius AS (Hordafør; 66%)
Scanbio AS
Nutrimarine Life Science AS
Firmenich Bjørge Biomarin AS

A.3 Bedriftsutvalg - Biokjemikalier

Biokjemikalier

ArcticZymes AS

Contra AS

Aqua Bio Technology AS

Hov Bio AS

Sig Marine AS

Marealis AS

Promar Aqua AS

Primex BioChemicals AS

Cognis Scandinavia

Regenics AS

Bjørge Ocean

Bedriftsutvalg – krill-olje/mel

A.4 Krillselskaper

Aker Biomarine ASA

Emerald Fisheries AS

Olympic Seafood AS

Krill Seaproducts AS

Teknologi for et bedre samfunn

www.sintef.no